

Rondetafelgesprek over Q-koorts 'Nooit terug naar nul'

Tekst: Wilma Wolters en Geesje Rotgers – Foto's: Wilma Wolters

In de geitenhouderij leven veel vragen rondom Q-koorts. En zo gek is dat niet: sommige geitenhouders worden er dagelijks mee geconfronteerd. Geitenhouderij probeert enige helderheid te scheppen en nodigde een aantal experts uit om wat dieper in te gaan op de zoönose.



Op dinsdagmiddag 22 september verzamelden de experts zich in Oss om over Q-koorts te praten.

Aanwezig waren: Piet Vellema - specialist kleine herkauwers bij GD, Geert van Dinther - rundvee- en geitendierenarts bij Diergeneeskundig Centrum De Overlaet in Oss, Hendrik Jan Roest - onderzoeker bij het Centraal Veterinair Instituut van Wageningen UR, Jan van Lokven - voorzitter LTO-vakgroep Melkgeitenhouderij en zelf melkgeitenhouder in Vinkel, Rob Besselink - huisarts in Herpen en Stephanie Wiessenhaan - beleidsmanager van het cluster Landbouwhuisdieren van het ministerie van LNV.

Q-koorts bij mensen: wat is normaal?

Het idee dat artsen, met name buiten de Q-koortsgebieden, nauwelijks weten hoe Q-koorts eruitziet, wordt door huisarts Rob Besselink goedgekeurd. "Bij ons in de praktijk zijn wij sinds de uitbraak in 2007 alert op de ziekte, maar ik merk dat artsen in andere regio's lang niet altijd weten waar het over gaat." Anders zou dat zijn op veterinair gebied; dierenartsen weten zeer goed waar ze over praten, stelt Piet Vellema. "Het besef dat verwerpen, zeker bij kleine herkauwers, een zoönotisch risico inhoudt is wijdverbreid, en de bereidheid om materiaal op te sturen voor nader onderzoek is groot."

Of het intensiever zoeken van artsen naar Q-koorts heeft bijgedragen aan het grote aantal ontdekte ziektegevallen, durft Besselink niet te zeggen. "Natuurlijk zijn dokters massaler op Q-koorts gericht. Voor

2007 had ik daar zelf nog nooit naar gekeken, toen dacht ik in eerste instantie aan een normale griep."

Het is niet precies bekend hoeveel mensen in 'normale tijden' Q-koorts krijgen. Voor 2007 waren het er jaarlijks zo'n vijf tot vijftien. Besselink: "In 2007 heeft het RIVM in Herpen vijfhonderd mensen geprikt en toen bleek dat 25 procent antistoffen had tegen Q-koorts. Een op de vier had dus de infectie doorgemaakt, en de meeste zijn niet (noemenswaardig) ziek geworden." Dat veel mensen antistoffen hebben tegen Q-koorts leidt ertoe dat Besselink tegenwoordig nog slechts sporadisch een nieuwe Q-koortspatiënt treft in zijn praktijk. Dat de oplossing ligt in het op zijn beloop laten van de ziekte, stuit op grote weerstand bij de gespreksdeelnemers. "Daarvoor worden te veel mensen ziek en zijn de verschijnselen bij menig patiënt te ernstig." Maar het lage aantal van vijftien ziektegevallen per jaar, zoals voor 2007, "dat gaan we nooit meer halen", verwacht Wiessenhaan. Dat moet volgens haar dan ook niet de uitkomst zijn waarop het programma beoordeeld zal worden; het bestrijdingsplan is vooralsnog volledig gericht op het verminderen van het aantal humane ziektegevallen.

Q-koorts en geiten

Roest weet voor 95 procent zeker dat de huidige Q-koortsproblemen bij mensen vanuit de melkgeiten komt. "In Nederland is de geit de enige diersoort waarbij onvoorstelbaar veel bacteriën vrijkomen bij abortus op een groter aantal bedrijven. Bovendien lijkt

het type Q-koortsbacterie dat bij runderen voorkomt af te wijken van het type dat bij geiten wordt gevonden. Juist het type dat bij geiten voorkomt vertoont veel overeenkomsten met het Q-koortsbacterietype bij mensen." Vellema vult aan: "De tijd, de windrichting, de nabijheid, al die kleine stapjes wijzen erop dat Q-koorts in Brabant van geiten komt. Maar hoe het bij de geit is gekomen, weten we niet. Bij de bron zullen ook andere diersoorten zoals honden, katten, muizen en ratten gezeten hebben en deze diersoorten spelen vervolgens ook weer een rol in de verdere verspreiding." In hoeverre deze bronnen meespelen, wordt nu onderzocht.

De juiste maatregelen?

Er zijn in de geitenhouderij veel vragen over de effectiviteit van de maatregelen. Worden nu de juiste dingen gedaan? Volgens Roest zijn sommige maatregelen deels gebaseerd op aannames, daar ontkomt je niet aan, er is nog te weinig bekend over de ziekte. Zodra er nieuwe feiten bekend worden, worden maatregelen zo nodig bijgesteld. Wiessenhaan vult aan: "In het begin gingen we ervan uit dat een abortus bij de geit Q-koortsgevallen bij de mens kon veroorzaken en richtten we de maatregelen op de abortusstormen. Ondertussen weten we dat er ook mensen ziek zijn rond bedrijven zonder abortussen en zijn de maatregelen gericht op besmette bedrijven." De hoop is er nu op gevestigd dat door vaccinatie en hygiëne in de loop van de tijd het aantal zieke mensen zal dalen. Roest denkt dat vaccinatie tot nu toe effectief is geweest,



Geert van Dinther, dierenarts:
"Zijn de mestmaatregelen effectief?"



Onderzoeker Hendrik-Jan Roest weet voor 95 procent zeker dat Q-koorts (ook) van geiten afkomstig is.



Voorzitter van de LTO-vakgroep Melkgeitenhouderij Jan van Lokven wijst op het sociaal isolement waar sommige geitenhouders in terechtkomen door Q-koorts.

omdat er geen abortusstormen meer zijn geweest. Vellema doet geen uitspraken over of de maatregelen nu al effect hebben. "Een enting heeft tijd nodig. Als je alle geiten en mest in Brabant weghaalt, is Q-koorts nog niet over. Je mag hopen dat we dit jaar de piek in het aantal gevallen bereikt hebben en dat de daling wordt ingezet."

De maatregelen tot nu toe zijn goed te hanteren voor geitenhouders, geeft Van Lokven aan. "Ze kosten vooral tijd. Als de bedrijfsvoering door de maatregelen in de knoop komt, dan ligt het vooral aan het management op dat bedrijf."

Van Dinther vraagt zich af of de mestmaatregelen effectief zijn, omdat veel mest naar Zeeland wordt gebracht en daar nauwelijks gevallen zijn gemeld. Volgens Wiessenhaan is mest een niet uit te sluiten risicofactor, zolang het tegendeel niet is bewezen.

Hobbysector

De hobbydierhouders kennen geen verplichte maatregelen tegen Q-koorts. Acceptabel, vindt Van Dinther: "De grote aantallen Q-koortsbacteriën komen toch bij melkgevendde geiten voor die aflammeren. Dat gebeurt bij hobbydierhouders in veel minder grote mate." Wiessenhaan vindt dat een meer voorlichtende sfeer bij hobbygeitenhouders voldoende is. Vellema voegt nog toe: "De melkgeiten op een bedrijf zijn er in grotere aantallen en die zijn veel meer atleet: ze leveren als melkproducent topprestaties, daar zit het risico. Het is niet zo simpel van: we nemen actie en morgen is het over. Bovendien, we gaan nooit meer terug naar nul Q-koortsgesvallen. Heb die illusie niet."



"Heb niet de illusie dat we teruggaan naar nul Q-koortsgesvallen", moet Piet Vellema van de GD van het hart.

Q-koorts en Brabant

Waarom Q-koorts zich concentreert in met name Brabant blijft een raadsel. Hoewel de Q-koortsbacterie overal voorkomt, zorgt die in Brabant voor problemen. "Op de een of andere manier moet de infectie hier bij de dieren geland zijn", zegt Vellema. Maar waarom hier? En hoe zit het in de ons omringende landen? Wiessenhaan: "We hebben België meermalen gevraagd naar de Q-koortssituatie aldaar. Zij antwoorden de problemen niet te hebben. Of zij de ziekte werkelijk niet hebben, of hem misschien niet opmerken, dat weet zij natuurlijk niet zeker. Vellema neigt naar het eerste: "Ook in Gelderland met zijn redelijke geitendichtheid zien wij nagenoeg geen Q-koorts. En in Gelderland wordt heus niet minder hard gezocht dan in Brabant. Overal in Nederland wordt gezocht."

Positieve bedrijven opsporen

Het huidige tankmelkonderzoek toont aan op welk bedrijf Q-koorts voorkomt, en op welk bedrijf niet. De gespreksdeelnemers zien dit onderzoek als een belangrijke stap voorwaarts. Onderzoeker Roest: "Bij geiten verloopt de infectie in 99 procent van de gevallen symptomloos. Maar dit wil niet zeggen dat deze bedrijven dan geen risico vormen. Dat doen zij wel." Dierenarts Geert van Dinther: "Ook al zijn er weinig verwerpers, dan wil dat niet zeggen dat er geen Q-koorts heerst op het bedrijf. Op een besmet bedrijf zijn lang niet alle dieren besmet, en lang niet alle besmette dieren vertonen verschijnselen. We moeten de positieve bedrijven in kaart brengen en



Rob Besselink is tegen het op z'n beloop laten van de ziekte. "Daarvoor zijn te veel mensen te ziek."


weten waar wat gedaan moet worden."

Ook Wiessenhaan is groot voorstander van een dergelijk onderscheid en een bedrijfsgerichte aanpak. Ook in het belang van de vrije bedrijven. Die moeten vrij blijven.

Afwachten

Van Lokven vindt dat besmette bedrijven te veel een stempel krijgen opgedrukt. Banken verlenen geen krediet meer omdat de dierstapel sterk in waarde is verminderd, kinderen van geitenhouders worden niet meer gevraagd voor feestjes, kennissen durven niet meer langs te komen. Hij hoopt op een snelle verbetering van de situatie.

Hoe snel dat is, blijft gissen. Roest denkt dat de Q-koorts over vijf jaar onder controle is. Hij baseert zich op een uitbraak in Canada, begin jaren negentig, waar de aandacht na vijf jaar uitdoofde. Vellema denkt dat het aantal gevallen in Nederland blijft stijgen als er onvoldoende maatregelen worden genomen. Besselink denkt dat ook:

"Wij wonen met te veel mensen op een kluitje." Volgens Wiessenhaan zijn we met de huidige maatregelen op de goede weg: "Ik verwacht dat wij hiermee het aantal Q-koortsgesvallen zullen verminderen." Het blijft echter afwachten of de schattingen van deze deskundigen uitkomen. 



"Het ministerie van LNV hoopt dat aan de stijging van het aantal humane Q-koortsgesvallen zo snel mogelijk een einde komt", zo zei Stephanie Wiessenhaan.